

Najpomembnejše poglavje v zborniku so »tipološke metode v našem raziskovanju«. Napisal ga je S. Suvar ob sodelovanju Z. Mlinarja in V. Puljiza. Izhajajoč iz socioloških »idealnih tipov« na eni in dejanskih razmer na drugi strani so se avtorji odločili za dva bazična tipa: tradicionalna in transformirana vas, vendar pod predpostavko, da med tema ekstremnima primeroma obstaja vrsta prehodnih oblik. Enota raziskovanja naj bi bila vas oziroma skupina vaških naselij, ki tvorijo homogeno ruralno cono. Analizirali naj bi po programu ca. 270 naselij, izbranih na osnovi slučajnega in sistematičnega izbora. Izbrani indikatorji naj bi prikazali ekološke faktorje (relief, zemljišče, funkcije, dejavnostno strukturo itd.), proizvodne in potrošne značilnosti (vaško zemljišče, lastniške odnose, dohodke itd.), demografske značilnosti, družbeno-strukturne in kulturne značilnosti (družinska struktura, sosestvo, uvajanje modernih institucij, vlogo masovnih komunikacij, zdravstvo itd.) in stališča vaščanov (glede zemlje, družine, otrok, žene, inovacij itd.). Metodologijo dopolnjuje seznam literature, idejna skica o ruralnem atlasu Jugoslavije, pregled možnosti za uporabo rezultatov zadnjih popisov prebivalstva in seznam instrumentov za terensko raziskovanje.

Kljub temu, da ta raziskovalni program še ni bil v praksi preizkušen in je bil doslej le teoretsko utemeljen, je njegov pomen precejšen, saj je prvi primer, kako z modernimi sociološkimi metodami obravnavati naše podeželje. Geografom je toliko bližji, ker so se z večino teh problemov, sicer z nekoliko drugačnega vidika, že doslej veliko ukvarjali. Če pa upoštevamo stremjenja Münchenske socialnogeografske šole ali nekaterih francoskih družbenih geografov (Sorre, George, Le Lannou), pa še te skromne razlike izginejo in se najdemo pred spoznanjem, da ni med enim in drugim pristopom, ne v predmetu, ne v metodah, bistvenih razlik. To pa nas zavezuje k obojestranski izmenjavi mnenj in k bolj premišljeni delitvi dela.

Stipe Suvar, Izmedju zaseoka i megalopolisa, Biblioteka sociologije sela, Zagreb, 1973, str. 1—240.

Knjiga Stipe Suvarja, znanega hrvatskega sociologa in publicista ter urednika časopisa Sociologija sela, je pravzaprav zbornik člankov na temo vas—mesto. Nekateri od teh člankov so nastali že pred časom, vendar je pretežno del iz zadnjih treh let. Razvrščeni so tako, da podajajo kolikor toliko zaokroženo podobo socioloških spoznanj in pogledov o organizaciji in razvojnih tendencah vasi in mest. Glede na takšno zasnovano naj bi imel zbornik tudi značaj učbenika, ki ga o tej tematiki še ni na jugoslovanskem tržišču.

Članki so razvrščeni v tri skupine. V prvi »vas in spremembe v vaškem življenju« obravnava avtor osnovne determinante vaškega načina življenja, ugotavlja razvojne značilnosti na jugoslovanskem podeželju, zlasti v povojnem razdobju, ter se loteva nekaterih socioloških problemov, kot so religija, vloga osnovne šole, kulturne spremembe na vasi, eksodus vaške mladine in vloga prostega časa na podeželju. V drugem delu »odnosi med vasjo in mestom« so zbrani članki s tematiko, ki Suvarja očitno že dolgo privlačuje in vznemirja. Čeprav so morda še nekoliko bolj publicistično napisani kot tisti v prvi skupini, jih bo vsak raziskovalec te tako rekoč vedno aktualne teme z užitkom prebral, saj Suvar z močjo dobrega poznavalca problematike in spretnega pisca naniza vrsto dilem, ki vznemirjajo sodobni svet in še zlasti našo hitro se spreminjajočo družbo. Silovitost, ki izžareva iz tega pisanja, je razvidna že iz naslovov: dihotomija vas—mesto, nekateri aspekti konfliktnih odnosov vas—mesto, ali urbanizacija, socialna diferenciacija in socialna segregacija.

K temi mesto—vas se avtor ponovno vrača tudi v tretji skupini člankov, le da to pot bolj z vidika odnosa mesta do podeželja. V vseh teh razmišljanjih Suvar dosledno zavrača pretirano urbanizacijo, nastopa zoper razrast velikih mest, opozarja na zaostalost naše vasi in razmišlja, kako iztrgati zaostalo agrarno podeželje iz nerazvitosti in bede. Zastopa stališče, da je iz socioloških vidikov najustreznejša rešitev tako imenovana rurbana ureditev pokra-

jine, v kateri bo ustvarjeno ravnotežje med urbanim in ruralnim načinom življenja in bo okolje zaščiten ter s tem dosežena visoka humana stopnja v družbeni organizaciji. S pojmom rurbani prostor Suvar označuje ruralno-urbani kontinuum, to je pokrajino, kjer ni socialnih nasprotij med mesti in podeželjem, kjer so vse družbene prostorske organizacije urejene v humanem sožitju in so izločene socialne slabosti velemesta, pa tudi vaško zastalo in konzervativno okolje. Suvar ostro obsoja prostorsko socialno diferenciacijo, ki se marsikje pri nas pojavlja kot rezultat hitrega in pogosto neplaniranega razvoja. Izhod v teh dilemah vidi v sociologiji prostorskega planiranja, ki mu pomeni najvišjo stopnjo načrtovanja, saj združuje gospodarsko, prostorsko in socialno komponento v enoten razvojni načrt.

Suvarjevo pisanje je polno misli in hkrati kritično. Dobro pozna tuje dosežke, vendar se v glavnem opira na rezultate zahodnih socioloških šol. Razmeroma malo navaja izsledke drugih strok, čeprav so se nekatere s temi problemi že veliko ukvarjale (npr. geografija, zgodovina in etnologija). Iz pisanja je marsikje razvidno, da razmejitve med sociologijo in drugimi družbenimi vedami še daleč niso jasne. Verjetno jih bodo šele bodoče izkušnje razmejile in utrdile. Prav tu, pri empiričnih dosežkih, pa je najšibkejši del Suvarjeve knjige. Vse preveč se občuti, da ima jugoslovanska sociologija še premalo konkretnih proučitev in se zato pogosto zateka v teoretična razglabljanja ali v publicistično obravnavanje, čeprav s tem pomislekom nočem tega vidika razvrednotiti.

Igor Vrišer

Iz poljske geografske književnosti

Jerzy Kostrowicki, Zarys geografii rolnictwa, Państwowe wydawnictwo naukowe, Warszawa 1975. Strani 632.

Avtorja knjige našim geografom nedvomno ni treba predstavljati, saj ga dobro poznamo ne samo kot enega od najpomembnejših sodobnih poljskih geografov, temveč še posebej kot vodilnega poljskega agrarnega geografa ter kot glavnega pobudnika mednarodnega sodelovanja in koordinacije na področju te geografske panoge. Da je v tej mednarodni pobudi precejšen delež odpadel tudi na njegovo sodelovanje z agrarnimi geografi iz Jugoslavije in še posebej iz Slovenije, ve vsakdo, ki je v zadnjem poldrugem desetletju količkaj pazljivo prebiral strani »Geografskega vestnika«. Vemo tudi, da je vloga prof. Kostrowickega v tem mednarodnem sodelovanju, ki je nujno vodilo tudi k medsebojnemu metodološkemu oplajanju, dosegla svoj višek v zadnjih letih, ko Kostrowicki vodi eno od najaktivnejših komisij Mednarodne geografske unije, komisijo za tipologijo kmetijstva. In ker je kot vsaka tipologija tudi agrarna tipologija lahko uspešna le ob široko kompleksnih, k sintezi stremelih pogledih, je jasno, da vzamemo novo knjigo prof. Kostrowickega v roke s posebnim zanimanjem in z občutkom, da gre za več kot za visokošolski priročnik, za kakršnega se knjiga proglašča v uvodu, temveč za široko sintetično delo, opirajoče se na bogato sintezo avtorjevega lastnega raziskovalnega dela, pa tudi na zelo široko razgledanost po rezultatih dela agrarnih geografov vseh dežel in vseh smeri.

Podpisani poročevalec poroča o knjigi še s posebno zavzetostjo, ker je kmalu za njo dobil v roke publikacijo z naslovom »Geografija rolnictwa, problematyka i kierunki badań«, izdano pod redakcijo J. Kostrowickega v seriji »Przegląd zagranicznej literatury geograficznej« Inštituta za geografijo Poljske akademije znanosti (zeszyt I, Warszawa 1975, strani 200). V tej publikaciji so objavljeni poljski prevodi nekaterih prispevkov inozemskih geografov o načelih in smereh agrarne geografije, med njimi razen prispevkov H. F. Gregorja, N. J. Nitza, A. N. Rakitnikova, An. Duckhama—G. B. Masfielda in D. Grigga tudi prevod poročevalčevega prispevka, objavljenega v »Münchener Studien zur Sozial- und Wirtschaftsgeographie« ob priliki šestdesetletnice prof. Hartkeja (1967) (poljski naslov prevoda je: »O kompleksową geografie